

וע"פ כל הנ"ל יובן העילוי שנפעל בנרות חנוכה עיי"ז שהם גם לזכר הנס
דנצחון המלחמה, אף שהנס דפך השמן שהוא עיקר הסיבה לנרות חנוכה הוא נס
היוצא מדרכי הטבע, ולמעלה שלא בערך מהנס דנצחון המלחמה שהוא נס
המלוכש בטבע — כי אדרבה, מכיון שביטוי האור הבלתי מוגבל הוא ב"הארת
החושך", לפיכך יש בהדלקת הנרות זכר גם לנס זה המלוכש בטבע (חושך),
שדוקא בזה מתגלה תוקף האור⁸⁶.

יח. ביאור הדברים בפרטיות יותר:

אמר החכם

ענין הנסים הוא, שבהם מתגלה שהקב"ה מושל ושולט על הטבע. ובכל אחד
משני סוגי הנסים, נסים המלוכשים בטבע ונסים היוצאים מגדרי הטבע, יש
מעלה בביטוי ממשלת ושליטת הקב"ה על הטבע:

מצד אחד ביטוי ממשלה ושליטה זו הוא בתוקף יותר בנסים שלמעלה
מדרכי הטבע, כי בנס המלוכש בטבע עדיין ניכרת ההתחשבות בחוקי הטבע,
משא"כ בנסים היוצאים מדרכי הטבע רואים שהוא ית' אינו מוגדר כלל בחוקי
הטבע; אבל מאידך גיסא, מכיון שע"י נסים אלה נעשה שידוד וביטול חוקי
הטבע (כמו בקריעת ים סוף, כשהמים עמדו ונצבו כמו חומה, שנתבטל טבע
הנזילות שבמים), הרי ביטוי השליטה הוא רק בזה שיכול לבטלם, משא"כ בנסים
המלוכשים בטבע באה לידי ביטוי שליטתו גם על מציאותו של הטבע עצמו,
שגם הטבע עצמו מתנהג לא כפי חוקיו וגדריו אלא כרצון הקב"ה.

ולפי זה מובן, שע"י צירוף שני סוגי הנסים יחד — הרי ביטוי ממשלתו ית'
הוא בשלימות: הממשלה היא באופן שאין בה שום הגדרה (אינה מוגדרת בחוקי
הטבע), וממשלה זו עצמה היא (לא רק בביטול חוקי הטבע אלא) במציאות
הטבע גופא.

כלומר: כשישנו רק אחד משני סוגי נסים אלה, הרי כל סוג בפני עצמו מבטא
רק פרט אחד בשליטתו ית' על הטבע, אבל כאשר שניהם באים יחד, הרי כל סוג
נס מגלה שגם הסוג השני אינו רק ביטוי פרט זה עצמו אלא הוא ביטוי שלימות
שליטתו הכוללת את שני הסוגים.

85) תהלים פד, ג.

86) ראה בכ"ז סה"מ מלוקט ח"ב ע' כב. כו. ח"ו ע' סד. עג ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 370

ואילך ובהערה 38.

ובעניננו — הרי מכיון שהנס דנצחון המלחמה (המלוכש בטבע) הביא וגרם לנס דפך השמן (שלמעלה מגדרי הטבע), הרי סופו מוכיח על תחלתו⁸⁷, שהגם שנס נצחון המלחמה הי' מלוכש בטבע מ"מ הוא נובע משליטתו הבלתי מוגבלת של הקב"ה, ובזה שנתלבש בטבע ניכר ששליטה זו הבלתי מוגבלת היא גם על חוקי הטבע עצמם (כנ"ל).

וזהו עומק הענין שנתבאר לעיל, שזה שהדלקת נרות שלפי פשוטו היא לזכר נס השמן יש בה גם זכר לנצחון המלחמה הוא משום שתוקף הבלי גבול שבאור בא לידי ביטוי בהארת החושך: הנס דפך השמן עצמו אינו מגלה אלא את שליטתו ית' הבלתי מוגבלת, שאינו מוגדר בחוקי הטבע — הבלי-גבול שבאור; וע"י שמזכירים בו גם את נצחון המלחמה, נס המלוכש בטבע, הארת החושך — בא לידי ביטוי תוקף הבלי-גבול שבאור, שמאיר גם את החושך, ששליטה זו הבלתי מוגבלת היא גם על מציאות הטבע עצמו⁸⁸.

יט. ויתר על כן — גם בנסים המלוכשים בטבע גופא יש כמה אופנים:

יש נס המלוכש בטבע שניכר בו שהטבע אינו אלא לבוש, כמו הנס ד"מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים", דמכיון שדבר זה אינו מתאים על פי דרכי הטבע, ניכר בזה שהמלחמה היא רק לבוש לנס;

למטה מזה הוא נס שלבושי הטבע מעלימים עליו, ואפשר לטעות שהוא מאורע טבעי, אך אעפ"כ הוא דבר-פלא — כמו הנס דמציאת פך שמן, דאפשר לטעון שהיוונים לא מצאוהו, ובפרט שהי' טמון בתוך האדמה⁸⁹, דבר שאינו רגיל כלל בלשכת השמנים, ולכן לא חשבו היוונים לחפשו בתוך האדמה — אך אעפ"כ הוא דבר בלתי רגיל כלל ופלא גדול, שאף שטימאו את כל השמנים שבהיכל הי' פך אחד שהי' טמון באדמה ונשאר שלם וטהור, ולכן, ע"י ההתבוננות בזה ניכר שיש כאן "נס";

ולמטה מזה הוא נס שהתלבשותו בדרכי הטבע היא התלבשות גמורה, שעליו אמרו רז"ל⁹⁰ "שאינ בעל הנס מכיר בניסו", היינו שלבושי הטבע מעלימים עליו עד כדי כך, שלא ניכר אפילו שום פלא בדבר — וכמו תחלת נצחון מלחמת החשמונאים (כמודיעין וכו'), כשעדיין לא היו "חלשים ומעטים" נגד "רבים וגבורים", שאז לא רק שלא הי' ניכר ה"נס" שבזה, אלא לא הי' אפילו פלא בדבר.

ועל פי הנ"ל — שביטוי תוקף האור הבלתי מוגבל (שליטתו ית' הבלתי מוגבלת) הוא דוקא בזה ש"מאיר את החושך" (התלבשות בטבע), מובן, שככל

(87) כ"ה להדיא בסה"מ מלוקט ח"ד ע' קג. עיי"ש. וראה לעיל הערה 61.

(88) ראה בכ"ז סה"מ מלוקט ח"ד ע' רכז ואילך (ושם ס"ע רכט). ע' קג. לקו"ש חט"ו שם.

(89) תוספות (ד"ה שהיו) שבת כא, ב.

(90) נדה לא, א.

שהחושך (ההתלבשות בטבע) הוא בהתגברות יותר, הרי ביטוי תוקף זה הוא בשלימות יותר⁹¹.

ולפי זה, מעלת הזכר דנצחון המלחמה שבנרות חנוכה, היא בעיקר בנצחונות שהיו במודיעין וכו', שהיו מלובשים בטבע לגמרי, שבהם דוקא ביטוי תוקף הבלי-גבול שבאור הוא בתכלית השלימות⁹².

כ. ודבר זה למדים מנוסח הנרות הללו, שפותחים ב"הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות", ומסיימים בסדר אחר, "על נסיך ועל נפלאותך ועל ישועותך":

"ישועות" הם גם עניני ישועה והצלה שנעשו בדרך הטבע, "נפלאות" הם דברים נפלאים, אבל אינם נסים ממש, ו"נסים" הם דברים שלמעלה מהטבע.

והנה סדר המאורעות אז הי', שבתחלה היו "תשועות", היינו הנצחון שבמודיעין וכו', ולאחרי זה היו ה"נסים" דמסרת גבורים ביד חלשים, ולאחרי זה הי' ה"פלא" דמציאת פך השמן, ולאחרי זה הי' עוד "נס", ש"הדליקו ממנו שמונה ימים".

ולכן: כשמספרים אודות הדברים "שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה" על סדר המאורעות, הרי בתחילה מזכירים את ה"תשועות", ולאחרי זה "נסים" ואחריהם "נפלאות" (והנס דפך השמן נכלל כבר ב"נסים", ואין מקום להזכיר "נסים" שוב);

אבל בסיום, שבו מבואר הטעם ד"להודות ולהלל לשמך הגדול" — הרי מכיון שביטוי תוקף האור הבלתי-מוגבל, "שמך הגדול", הוא דוקא כשנמשך למטה יותר להאיר את החושך, לכן הסדר הוא "נסיך", "נפלאותיך", "וישועותיך": בתחילה "נסיך", שבזה נכלל גם הנס ד"מסרת גבורים ביד חלשים וכו'" שהוא מלובש בדרכי הטבע, שגם בזה בא לידי ביטוי כיצד האור הבלתי מוגבל מאיר את החושך, שהרי הנס "מלובש בטבע"; ואחר כך "נפלאותיך", ה"פלא" דמציאת פך השמן, היינו שהאור הבלתי-מוגבל התלבש יותר בטבע, עד שאפשר לטעות בו שאינו נס כלל; ואחר כך "ישועותיך" — ה"תשועות" שבהם "אין בעל הנס מכיר בניסו", נצחון תחלת המלחמה — שזהו תכלית השלימות של תוקף הבלי-גבול שבאור, שמאיר גם את החושך הכי תחתון⁹³.

* * *

91) ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' רכו הערה 25, דכשהנס (שינוי הטבע) הוא בהעלם לגמרי, זה מורה שהטבע נשאר בתקפו. ובמילא נמצא, דבנסים אלו (שגם בהם משתנה הטבע, אלא שהשינוי הוא בהעלם) דוקא מתבטאת שליטתו של הקב"ה על הטבע גם כמו שהוא בתקפו.

92) ראה בכ"ז סה"מ מלוקט ח"ד שם. לקו"ש חט"ו שם (ע' 368 ואילך). וראה שם הערה 36, שהמעלה בנצחונות שבמודיעין וכו' היא כמעלת הנסים שאין בעל הנס מכיר בנסו.

93) ראה בכ"ז לקו"ש שם.